

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

1454633_RegNr_3K-7-74-313/2017

<http://www.infolex.lt/tp/1454633>

313/2017

Civilinė byla Nr. 3K-7-74-

Teisminio proceso Nr. 2-55-3-01529-2009-3
Procesinio sprendimo kategorijos: 3.3.1.13;
3.4.3.5.2; 3.4.3.7.1; 3.4.3.11; 4.1
(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2017 m. balandžio 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Rimvydo Norkaus (kolegijos pirmininkas), Algio Norkūno, Sigitos Rudėnaitės, Gedimino Sagačio, Antano Simniškio ir Vinco Versecko, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **kreditorės advokatų profesinės bendrijos „Motieka ir Audzevičius“** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje dėl kreditorės advokatų profesinės bendrijos „Motieka ir Audzevičius“ finansinio reikalavimo tvirtinimo atsakovės bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Urbico“ bankroto byloje.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių: kreditoriaus teisę bankroto byloje ginčyti kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą; bankroto administratoriaus galimybę kreiptis į arbitražą ginčijant sandorį, kuriuo grindžiamas kreditoriaus reikalavimas byloje, kitam kreditoriui jau pasinaudojus savo teise ginčyti tokį reikalavimą bankroto bylą nagrinėjančiame teisme; arbitražo ir bankroto bylą nagrinėjančio teismo procesų santykį ir apeliacinės instancijos teismo teisę peržengti bylos nagrinėjimo ribas.
2. Vilniaus apygardos teismo 2009 m. lapkričio 11 d. nutartimi atsakovei BUAB „Urbico“ buvo iškelta restruktūrizavimo byla; 2014 m. sausio 6 d. nutartimi atsakovės restruktūrizavimo byla nutraukta ir jai iškelta bankroto byla.
3. Vilniaus apygardos teismas 2014 m. sausio 27 d. nutartimi patvirtino BUAB „Urbico“ kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą, tarp jų ir kreditorės APB „Motieka ir Audzevičius“ 990 629,52 Lt (286 906,14 Eur) dydžio finansinį reikalavimą.
4. Kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ 2014 m. gruodžio 23 d. pateikė atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2014 m. spalio 27 d. nutarties dalies, kuria patvirtintas kreditorės APB „Motieka ir Audzevičius“ finansinis reikalavimas. Kreditorės teigimu, BUAB „Urbico“ ir APB „Motieka ir Audzevičius“ 2011 m. lapkričio 9 d. sudarytas papildomas susitarimas prie 2011 m. kovo 1 d. teisinių paslaugų teikimo sutarties (toliau – ir Papildomas susitarimas), kuriame nustatyta, kad atsakovė, be 2011 m. kovo 1 d. teisinių paslaugų teikimo sutartyje (toliau – ir Teisinių paslaugų sutartis) nustatyto valandinio atlygio už suteiktas teisines paslaugas, papildomai sumokės APB „Motieka ir Audzevičius“ 3 500 000 Lt (1 013 670,06 Eur) (plius PVM) dydžio atlyginimą, prieštarauja imperatyviosioms įstatymo nuostatomis bei atsakovės ir jos kreditorių interesams, todėl negali būti patvirtinta finansinio reikalavimo dalis (152 542,28 Eur), grindžiama šiuo Papildomu susitarimu.
5. Vilniaus apygardos teismas 2014 m. gruodžio 31 d. nutartimi panaikino Vilniaus apygardos teismo 2014 m. spalio 27 d. nutarties dalį, kuria patvirtintas kreditorės APB „Motieka ir Audzevičius“ finansinis reikalavimas, ir jo dydžio klausimą paskyrė nagrinėti ginčo teisenos tvarka žodiniame teismo posėdyje.
6. Kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ 2015 m. balandžio 1 d. rašytiniame paaiškinime prašė teismo *ex officio* (pagal pareigas) pripažinti niekiniu ir negaliojančiu nuo sudarymo momento Papildomą susitarimą bei taikyti restituciją – įpareigoti APB „Motieka ir Audzevičius“ grąžinti atsakovei Papildomo susitarimo pagrindu kreditoriui sumokėtą 443 206 Eur sumą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2015 m. balandžio 28 d. nutartimi patvirtino trečiosios eilės kreditorės APB „Motieka ir Audzevičius“ 286 906,14 Eur (990 628,52 Lt) finansinį reikalavimą atsakovės BUAB „Urbico“ bankroto byloje.
8. Teismas nurodė, kad advokatui už pagal sutartį teikiamas teisines paslaugas klientai moka šalių sutartą užmokestį, nustatytą bendru šalių sutarimu (Lietuvos Respublikos advokatūros

įstatymo 50 straipsnio 1 dalis, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.156 straipsnio 1, 4 dalys), o teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią (CK 6.189 straipsnio 1 dalis). Teismo vertinimu, Papildomas susitarimas yra teisėtas ir galiojantis, jo nuostatos neprieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms ir atsakovės kreditorių interesams.

9. Teismas nustatė, kad teisinės paslaugos pagal Papildomą susitarimą buvo suteiktos, susitarime nustatytos apmokėjimo sąlygos įvykdytos, tai pripažino ir atsakovė, pasirašydama skolų suderinimo aktus. Dėl šios priežasties teismas sprendė, kad APB „Motieka ir Audzevičius“ turi teisę reikalauti iš atsakovės likusios neapmokėtos 2013 m. kovo 1 d. PVM sąskaitos faktūros sumos – 286 906,14 Eur. Teismas pažymėjo, kad nėra pagrindo spręsti, jog APB „Motieka ir Audzevičius“ Papildomame susitarime nustatyti įkainiai buvo per dideli, nes teisinės paslaugos buvo suteiktos labai sudėtingoje, didelės apimties civilinėje byloje, kurioje kilo ginčas dėl itin didelės sumos priteisimo, be to, nuo bylos baigties priklausė atsakovės tolesnės veiklos galimybės arba įmonės bankrotas ir veiklos nutraukimas.
10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal kreditorės UAB „Nordea Finance Lithuania“ atskirąjį skundą, 2016 m. birželio 15 d. nutartimi pripažino niekiniu ir negaliojančiu nuo sudarymo momento atsakovės BUAB „Urbico“ ir APB „Motieka ir Audzevičius“ 2011 m. lapkričio 9 d. papildomą susitarimą Nr. 1 prie 2011 m. kovo 1 d. teisinių paslaugų teikimo sutarties; taikė restituciją ir priteisė iš APB „Motieka ir Audzevičius“ atsakovei 443 206 Eur; panaikino Vilniaus apygardos teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutarties dalį, kuria patvirtintas APB „Motieka ir Audzevičius“ 156 891,11 Eur finansinis reikalavimas, ir šį klausimą išsprendė iš esmės – atmetė APB „Motieka ir Audzevičius“ prašymą dėl 156 891,11 Eur finansinio reikalavimo patvirtinimo atsakovės BUAB „Urbico“ bankroto byloje; kitą nutarties dalį paliko nepakeistą.
11. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismui jau priėmus skundžiamą nutartį Vilniaus komercinis arbitražo teismas 2016 m. kovo 14 d. sprendimu, iš dalies tenkinęs BUAB „Urbico“ ieškinį, pareikštą APB „Motieka ir Audzevičius“, pripažino negaliojančia Papildomo susitarimo dalį, kuri nustato atsakovės pareigą sumokėti kreditoriui 783 334,69 Eur atlyginimo dalį, o kitą ieškinio dalį atmetė, t. y. arbitražo teismas paliko galioti tą Papildomo susitarimo dalį, pagal kurią atlyginimas kreditoriui jau sumokėtas, o kitą Papildomo susitarimo dalį pripažino negaliojančia.
12. Kadangi Papildomo susitarimo dalis, kuria grindžiamas kreditorės prašymas patvirtinti 152 542,28 Eur dydžio finansinį reikalavimą, panaikinta galutiniu arbitražo sprendimu, tai, kolegijos vertinimu, šis APB „Motieka ir Audzevičius“ reikalavimas yra nepagrįstas. Be to, skundžiama nutartimi patvirtintą kreditorės bendrą 286 905,85 Eur reikalavimą sudaro ir 6309,31 Eur palūkanos, apskaičiuotos nuo atsakovės nesumokėtų sumų pagal Teisinių paslaugų sutartį ir Papildomą susitarimą. Kaip matyti iš APB „Motieka ir Audzevičius“ pateiktos pažymos, 4348,83 Eur dydžio palūkanos yra apskaičiuotos nuo prašomos priteisti 152 542,28 Eur sumos, t. y. nuo reikalaujamos priteisti skolos pagal Papildomą susitarimą. Kolegija, pripažinusi, kad kreditorė neturi teisės reikalauti pagrindinio 152 542,28 Eur dydžio įsiskolinimo, kildinamo iš panaikintos Papildomo susitarimo dalies, sprendė, kad taip pat nėra pagrindo tenkinti ir išvestinio reikalavimo dėl 4348,83 Eur palūkanų, apskaičiuotų nuo šios sumos, patvirtinimo atsakovės bankroto byloje.
13. Kolegija, remdamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 320 straipsnio 2 dalimi, 338 straipsniu, sprendė, kad nagrinėjamu atveju yra pagrindas peržengti atskirojo skundo ribas ir spręsti dėl Papildomo susitarimo (ne)teisėtumo. Kolegija nurodė, kad teismas, išnagrinėjęs bylą ir nustatęs, jog sandoris yra niekinis, gali jį pripažinti negaliojančiu savo iniciatyva (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Be to, bankroto byloje, kaip

susijusiose su viešojo intereso apsauga, teismas turi būti aktyvesnis nei kitų kategorijų bylose, nes jam suteiktos didesnės galimybės veikti nustatant bylos aplinkybes. Apie ketinimą peržengti atskirojo skundo ribas ir spręsti dėl Papildomo susitarimo (ne)teisėtumo bei galimo neteisėto susitarimo dalinio įvykdymo padarinių (CK 1.78 straipsnio 1, 5 dalys, 1.81 straipsnis) byloje dalyvaujantys asmenys buvo informuoti Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 7 d. nutartimi.

14. Kolegija, atsižvelgdama į tai, kad nagrinėjamoje byloje dėl pažeistų teisių gynbos į teismą kreipėsi kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“, kuri nebuvo arbitražo byloje dalyvaujantis asmuo, nesutiko su APB „Motieka ir Audzevičius“ argumentu, kad Papildomo susitarimo teisėtumo klausimas nebegali būti sprendžiamas, nes jo teisėtumo klausimą išsprendė arbitražo teismas. Kolegija nurodė, kad arbitražo sprendimas *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galią turi tik minėtoje arbitražo byloje dalyvaujantiems asmenims (CPK 182 straipsnio 2 punktas, 279 straipsnio 4 dalis), todėl kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ turi teisę kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių, susijusių su Papildomu susitarimu, gynimo, o teismas, nustatęs, kad sandoris yra niekinis, gali jį pripažinti negaliojančiu savo iniciatyva (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30, 109 straipsniai, CK 1.78 straipsnio 1, 5 dalys, CPK 5 straipsnis).
15. Kolegija nurodė, kad UAB „Nordea Finance Lithuania“ pirmosios instancijos teismui buvo pareiškusi prašymą *ex officio* pripažinti Papildomą susitarimą niekiniu ir negaliojančiu bei taikyti restituciją – priteisti Papildomo susitarimo pagrindu sumokėtą sumą – 443 206 Eur. Nors pirmosios instancijos teismas 2015 m. balandžio 1 d. vykusio teismo posėdžio metu nurodė, kad atsisako priimti tokį reikalavimą, ir išaiškino kreditoriui teisę kreiptis į teismą su atskiru ieškiniu (CPK 179 straipsnis 3 dalis), tačiau iš skundžiamos nutarties motyvuojamosios dalies kolegija nustatė, kad teismas šį prašymą išnagrinėjo ir atmetė.
16. Kolegija nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad Papildomas susitarimas nepažeidžia BUAB „Urbico“ kreditorių interesų, o susitarime nurodytas apmokėjimas nėra per didelis.
17. Įvertinusi Teisinių paslaugų sutarties ir Papildomo susitarimo sąlygas, kolegija nustatė, kad Papildomame susitarime nurodyto bendro 3 500 000 Lt (1 013 670,06 Eur) papildomo atlyginimo už suteiktas teises paslaugas mokėjimas nėra siejamas nei su teikiamų paslaugų apimtimi, nei su bylos, kurioje teikiamos teisinės paslaugos, rezultatu. Todėl kolegija padarė išvadą, kad Papildomame susitarime nustatytas atlyginimo už teises paslaugas dydis yra neadekvatus ir neprotingai didelis, nes viena teisinių paslaugų valanda pagal Papildomą susitarimą papildomai (prie 300 Lt (86,89 Eur) valandinio įkainio pagal Teisinių paslaugų sutartį) būtų apmokestinta 9090,90 Lt (2632,91 Eur) (CPK 185 straipsnis).
18. Kolegija, atsižvelgdama į tai, kad sudarant Papildomą susitarimą atsakovė buvo restruktūrizuojama įmonė, jos kreditorių patvirtinti finansiniai reikalavimai sudarė 89 471 798,84 Lt (25 912 824,04 Eur), padarė išvadą, jog sudarant šį susitarimą atsakovė turėjo didelių finansinių sunkumų. Taigi atsakovė privalėjo labai atsakingai vertinti sudaromų sandorių pobūdį ir naudą, siekdama nepabloginti savo ir kreditorių padėties. Kolegija nenustatė, kad būtų objektyvus poreikis mokėti APB „Motieka ir Audzevičius“ papildomą atlyginimą už teikiamas teises paslaugas toje pačioje byloje, kurioje jau buvo mokamas atlyginimas (honoraras) pagal valandinį įkainį. Taip atsakovė nepagrįstai dar labiau apsunkino savo finansinę padėtį, pažeisdama savo kreditorių teises ir teisėtus interesus gauti finansinių reikalavimų patenkinimą. Kolegijos vertinimu, toks tiek atsakovės, tiek APB „Motieka ir Audzevičius“, kuri neabejotinai žinojo apie sunkią atsakovės finansinę padėtį, elgesys pripažintinas nesąžiningu, o APB „Motieka ir Audzevičius“ – ir prieštaraujančiu advokatų

veiklos principams (CK 1.5 straipsnis, Advokatūros įstatymo 5 straipsnis, 50 straipsnio 3 dalis).

19. Kolegija sprendė, kad nagrinėjamu atveju akivaizdu, jog sudarant Papildomą susitarimą buvo šalių iniciatyva nesąžiningai ir nepagrįstai apsinkinta restruktūrizuojamos (šiuo metu bankrutuojančios) įmonės finansinė padėtis ir pažeistos atsakovės bei jos kreditorių teisės ir teisėti interesai, t. y. pažeistas viešasis interesas, o toks susitarimas prieštarauja viešajai tvarkai, todėl yra pagrindas *ex officio* pripažinti šį susitarimą niekiniu ir negaliojančiu nuo jo sudarymo momento (CK 1.78 straipsnio 1, 5 dalys, 1.81 straipsnio 1 dalis, CPK 320, 338 straipsniai).
20. Kolegija, remdamasi CK 1.81 straipsnio 2, 3 dalimis, atsižvelgdama į tai, kad Papildomas susitarimas pažeidžia atsakovės kreditorių teises ir teisėtus interesus, padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju restitucijos taikymas neprieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms ar gerai moralei, todėl sprendė, jog restituciją taikyti galima, ir priteisė atsakovei iš APB „Motieka ir Audzevičius“ pagal Papildomą susitarimą sumokėtą 443 206 Eur sumą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu kreditorė APB „Motieka ir Audzevičius“ prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria 2011 m. lapkričio 9 d. papildomas susitarimas Nr. 1 prie 2011 m. kovo 1 d. teisinių paslaugų teikimo sutarties pripažintas niekiniu ir negaliojančiu bei taikyta restitucija, ir šią bylos dalį nutraukti; kitą apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį palikti nepakeistą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 1. Teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias arbitražo teismo sprendimo galutinumą ir privalomumą, taip pat arbitražo ir bankroto procesų santykį (Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnio 3 dalis, 19 straipsnio 1 dalis, 41 straipsnio 1, 4 dalys, 43 straipsnis, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalis, CPK 23 straipsnis, 137 straipsnio 2 dalies 4 punktas, 279 straipsnio 4 dalis, 293 straipsnio 6 punktas, 304 straipsnis). Teismas, neturėdamas tam teisinio pagrindo, nepagrįstai pakartotinai (ir skirtingai, lyginant su Vilniaus komercinio arbitražo teismo sprendimu) išsprendė ankstesniu įsiteisėjusiu arbitražo teismo sprendimu galutinai išspręstą ginčą dėl Papildomo susitarimo (ne)teisėtumo. Taip buvo sukurta teisinėje valstybėje netoleruotina situacija, kai vienu metu gali egzistuoti du visiškai priešingi, vykdytini ir vienodą teisinę galią turintys sprendimai dėl to paties dalyko, tarp tų pačių Papildomo susitarimo šalių, tuo pačiu pagrindu. Skundžiama nutartis pažeidžia arbitražo teismo lygiavertiškumo teisminiam procesui principą, CPK 279 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas *res judicata* taisyklės ir draudimą peržiūrėti arbitražo teismo sprendimo turinį (Komercinio arbitražo įstatymo 50 straipsnio 1, 3 dalys), taip pat leidžia sukurti Vilniaus komercinio arbitražo teismo sprendimo pakeitimo *ex officio* galimybę nagrinėjant visiškai kitą bylą apeliacine tvarka. Teismas pažeidė arbitražo ir bankroto proceso santykį nustatančias teisės normas (Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalis). Taip nepagrįstai sukuriamą naują taisyklę, kada nė vienas arbitražo teismo sprendimas pagal administratoriaus ieškinį kreditoriui niekada nebus galutinis ir privalomas kitiems kreditoriams bankroto byloje tik dėl to, kad kiti kreditoriai nedalyvavo arbitražo byloje, kartu ignoruojant įstatymo suteiktus įgaliojimus administratoriui atstovauti arbitraže visų kreditorių interesams ir juos ginti.

2. Skundžiama nutartis pažeidžia esminius civilinio proceso principus (Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 8, 14 punktai, 14 straipsnio 3 dalis, CK 1.78 straipsnio 5 dalis, CPK 12, 13, 15 straipsniai, 153 straipsnio 1 dalis, 225–233 straipsniai, 320 straipsnio 1, 2 dalys). Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai CPK 320 straipsnio 2 dalies pagrindu *ex officio* išnagrinėjo visiškai naujus fakto klausimus, kuriuos eksplicitiškai buvo atsisakyta nagrinėti pirmosios instancijos teisme, ir išsprendė bylą *de novo* (iš naujo). Taip buvo pažeista kreditorės teisė į apeliaciją fakto klausimais ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalies bei CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas principas *revisio prioris instantia*. Teismas, pranešdamas šalims apie ketinimą peržengti apeliacinio bylos nagrinėjimo ribas, nenurodė bylos nagrinėjimo, peržengus ribas, aiškios apimties. Dėl praplėstų ginčo ribų atsiradęs neapibrėžtumas pažeidė CPK 188 straipsnio garantijas, kreditorės teisę į gynybą ir įtvirtino savęs kaltinimo taisyklę. Teismas nemotyvuotai ir nenustatęs tam pakankamo pagrindo taikė CPK 320 straipsnio 2 dalį, veikdamas kaip UAB „Nordea Finance Lithuania“ advokatas, taip pažeisdamas kertinius teisinės valstybės (Konstitucijos 30 straipsnis), lygiateisiškumo, dispozityvumo ir rungimosi principus. Skundžiama nutartimi suformuluota taisyklė nustato neribotą teismo diskreciją taikyti CPK 320 straipsnio 2 dalį, taip pažeidžiant tiek CPK 320 straipsnio 2 dalies išimtinumą, tiek CPK 312 straipsnyje ir kitose CPK normose įtvirtintas CPK 320 straipsnio 2 dalies taikymo ribas. Teismas nepagrįstai ir nemotyvuotai viešajam interesui prilygino privatų UAB „Nordea Finance Lithuania“, vienos didžiausių Europoje finansų institucijų, interesą, ignoruodamas įrodymus, kad nė vienas kitas atsakovės kreditorius (įskaitant „Nordea Bank AB“ Lietuvos skyrių) nelaikė Papildomo susitarimo savo teisių pažeidimu. Be to, teismas taikė CK 1.78 straipsnio 5 dalies normą, neatsižvelgdamas į tai, kad teismui siekiant sandorį pripažinti negaliojančiu *ex officio* turi būti akivaizdus tokio sandorio negaliojimo pagrindas ir tam nereikia rinkti papildomų įrodymų. O nagrinėjamu atveju tokių įrodymų nebuvo, priešingai, byloje esantys įrodymai paneigia esant akivaizdų Papildomo susitarimo negaliojimo pagrindą.
3. Skundžiama nutartimi pažeista kreditorės teisė į efektyvią apeliaciją, taip pat pažeistos teismo sprendimo turinį ir įrodymų vertinimą reglamentuojančios proceso teisės normos (CPK 185 straipsnio 1 dalis, 270 straipsnio 4 dalies 1–3 punktai, CPK 329 straipsnio 2 dalies 4 punktas). Teismas nutartyje nenurodė motyvų dėl esminių bylos aplinkybių: dėl neva per didelės Papildomo susitarimo kainos, dėl tariamo viešojo intereso pažeidimo (pagrindo teismui veikti *ex officio* vadovaujantis CPK 320 straipsnio 2 dalimi), dėl tariamo viešosios tvarkos pažeidimo (CK 1.81 straipsnis) ir dėl tariamo advokatų veiklos principų pažeidimo. Teismas nepasisakė beveik dėl nė vieno kreditorės argumento, kurie iš esmės paneigia UAB „Nordea Finance Lithuania“ poziciją. Nesant kreditorės poziciją paneigiančių įrodymų, negalima patvirtinti *ex nihilo* (iš nieko) suformuluotos apeliacinės instancijos teismo taisyklės, kurios pagrindu leistinomis įrodymų priemonėmis paneigtas faktas būtų laikomas įrodytu.
4. Skundžiama nutartimi pažeistos sandorių pripažinimo negaliojančiais dėl viešosios tvarkos pažeidimo pagrindą reglamentuojančios teisės normos (CK 1.81 straipsnio 1 dalis) ir jų santykis su kreditorių teisių gynimą reglamentuojančiomis teisės normomis (CK 6.66, 6.68 straipsniai). Teismas nepagrįstai tariamą bankrutuojančios įmonės kreditorių teisių pažeidimą kvalifikavo kaip viešosios tvarkos (CK 1.81 straipsnis) pažeidimą *per se* (pats savaime), nors byloje nėra nė vieno įrodymo, pagrindžiančio konkrečios pamatinės normos pažeidimo faktą ir sąmoningą siekį pažeisti fundamentalias vertybes. Taip formuojama ydinga praktika, pagal kurią viešosios

tvarkos pažeidimo įrodinėjimo standartas tampa žemesnis už kur kas švelnesnio pobūdžio pažeidimo – *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) – įrodinėjimo standartą (CK 1.81, 6.66 straipsniai).

22. Kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti, apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi tokie argumentai:

1. Teismas nepažeidė arbitražo procesą reglamentuojančių teisės normų, nes nagrinėjama byla ir Vilniaus komercinio arbitražo teismo išnagrinėta byla nėra tapačios CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto ir 293 straipsnio 6 punkto prasme, nes nesutampa šių bylų ginčo šalys. UAB „Nordea Finance Lithuania“ yra kreditorė BUAB „Urbico“ bankroto byloje, turinti iš Įmonių bankroto įstatymo kylančias procesines teises atskiruoju skundu skusti bankroto byloje priimtas teismo nutartis dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti (Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalis). Ji, pareiškus materialinį reikalavimą bankroto byloje kreditoriui APB „Motieka ir Audzevičius“ dėl Papildomo susitarimo teisėtumo, laikytina ginčo šalimi nagrinėjamoje byloje. Tačiau UAB „Nordea Finance Lithuania“ nebuvo arbitražo byloje dalyvaujančiu asmeniu, todėl arbitražo sprendimas neturi nei *res judicata*, nei prejudicinės galios šios kreditorės atžvilgiu. Be to, bankroto bylų nagrinėjimas ir kreditorių reikalavimų tenkinimas yra išimtinė valstybės teismo kompetencija, jokia privati ginčų sprendimo institucija, tarp jų ir arbitražas, neturi galimybės perimti šių valstybės teismo funkcijų. Todėl manytina, kad Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalies nuostata taikoma nesusijusiems su kreditorių reikalavimų tvirtinimu bankroto byloje klausimams spręsti. O arbitražinės išlygos įtvirtinimas sandoryje besąlygiškai neįpareigoja sandorio šalių ginčo, kilusio dėl tokio sandorio, perduoti spręsti arbitražui. Šalys turi galimybę bendru susitarimu atsisakyti arbitražinio susitarimo ir perduoti tokį ginčą valstybės teismui. Būtent tai šioje byloje ir turėjo padaryti APB „Motieka ir Audzevičius“ bei bankroto administratorius. Be to, nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas nenagrinėjo arbitražo teismo sprendimo pagrįstumo ir teisėtumo, nekommentavo šio teismo nustatytų aplinkybių ir atliktų teisinių vertinimų, o tik atliko pirmosios instancijos teismo nutarties teisėtumo ir pagrįstumo kontrolę. Teismas bylą nagrinėjo tik pagal šioje byloje surinktus įrodymus ir šalių pateiktus argumentus.
2. Teismas tinkamai taikė CPK 320 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas teisės normas ir pagrįstai veikdamas *ex officio* pripažino Papildomą susitarimą niekiniu ir negaliojančiu. Bankroto byloje, kaip susijusiose su viešojo intereso apsauga, teismas turi būti aktyvesnis nei kitų kategorijų byloje, nes jam suteiktos didesnės galimybės veikti nustatant bylos aplinkybes. Todėl bankroto bylą nagrinėjantis teismas privalo užtikrinti, kad CK 1.78 straipsnio 5 dalies nuostatos būtų įgyvendintos tinkamai ir laiku, t. y. imtis visų priemonių, kad nebūtų patvirtinti tinkamais įrodymais nepagrįsti ar pagrįsti neteisėtais sandoriais kreditorių finansiniai reikalavimai. Pirmosios instancijos teismui tą nepagrįstai atsisakius padaryti, skundžiama nutartimi šių teismo klaidą teisėtai ir pagrįstai ištaisė apeliacinės instancijos teismas. Teismas, nutartimi pranešdamas byloje dalyvaujantiems asmenims apie ketinimą peržengti bylos nagrinėjimo ribas, neprivalėjo pateikti išsamių argumentų ir motyvų dėl Papildomo susitarimo neteisėtumo. Tačiau šioje nutartyje teismas aiškiai nurodė tiek teisinį pagrindą, tiek bylos nagrinėjimo, peržengus ribas, apimtį. Be to, šalims buvo suteikta galimybė pateikti rašytinius paaiškinimus ir papildomus įrodymus, pagrindžiančius Papildomo susitarimo teisėtumą, taip buvo tinkamai įgyvendintas šalių rungimosi principas.

3. Teismas nepažeidė proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodymų vertinimą ir sprendimo turinį. Priešingai negu nurodoma kasaciniame skunde, teismo išvados dėl neprotingai didelės Papildomo susitarimo kainos ir APB „Motieka ir Audzevičius“ elgesio sudarant šį susitarimą padarytos tinkamai įvertinus visus byloje esančius įrodymus ir savo išvadas dėl Papildomos susitarimo neteisėtumo tinkamai motyvavus.
 4. Skundžiama nutartimi nebuvo neteisėtai sutapatinti du skirtingi sandorių negaliojimo pagrindai, įtvirtinti CK 1.81 ir 6.66 straipsniuose. Didelės grupės kreditorių bankroto byloje teisių gynimas, susijęs su viešuoju interesu, yra viešosios tvarkos sampratos sudėtinė dalis, todėl teismas, tinkamai įvertinęs visas nagrinėjamos bylos faktines aplinkybes, pagrįstai ir teisėtai nustatė CK 1.81 straipsnio 1 dalies pažeidimą.
23. Atsakovė BUAB „Urbico“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo palikti apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą, o skundą atmesti; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi tokie argumentai:
1. Arbitražo teismo priimtas sprendimas saisto tik arbitražinį susitarimą sudariusias ir jo pagrindu arbitraže vykusiame ginčo nagrinėjime dalyvavusias šalis, šios bylos atveju – atsakovę ir APB „Motieka ir Audzevičius“. Kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ nedalyvavo susitarime dėl ginčo sprendimo arbitraže, dėl to neturėjo nei teisinių, nei faktinių galimybių dalyvauti byla nagrinėjant arbitraže bei išdėstyti poziciją dėl savo debitoriaus – atsakovės – sudaryto sandorio. Todėl vienintelis kreditorės teisių gynimo būdas yra kreipimasis į teismą. Kaip teisingai nurodyta skundžiamoje nutartyje, ši Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtinta teisė negali būti apribota ar paneigta vien dėl to, kad ginčas tarp debitoriaus (bankrutuojančios bendrovės) ir jo kontrahento dvišaliu pastarųjų sutarimu buvo išnagrinėtas arbitraže. Bankrutuojančios įmonės kreditoriaus teisė į teisminę savo interesų gynybą (bankrutuojančios įmonės sandorių ginčijimą) negali būti apribota tuo pagrindu, kad bankrutuojanti įmonė buvo saistoma arbitražinio susitarimo ir iš atitinkamo sandorio kilusį savo ginčą su kita tokio susitarimo šalimi išsprendė arbitraže.
 2. Nagrinėjamoje byloje teismas pagrįstai pasinaudojo CPK 320 straipsnio 2 dalyje nustatyta teise, savo sprendimą peržengti atskirojo skundo ribas tinkamai motyvavo, apie ketinimą peržengti atskirojo skundo ribas ir spręsti dėl Papildomo susitarimo (ne)teisėtumo bei galimo neteisėto susitarimo dalinio įvykdymo padarinių (CK 1.78 straipsnio 1,5 dalys, 1.81 straipsnis) informavo bylos dalyvius, išklaušė jų pozicijas šiuo klausimu. Apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas, kai yra būtina apsaugoti, apginti pamatines vertybes – viešąjį interesą, silpnesniosios ginčo šalies teises, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius; apeliacinės instancijos teismas neturi būti apeliacinio skundo ribų varžomas taip, kad jo sprendimas būtų iš esmės neteisingas.
 3. Teismas tinkamai taikė įrodymų vertinimą ir sprendimo turinį reglamentuojančias teisės normas. Vien aplinkybė, kad teismo atliktas įrodymų vertinimas lėmė kreditoriui APB „Motieka ir Audzevičius“ nepalankaus procesinio sprendimo priėmimą, savaime nereiškia, kad teismas pažeidė minėtas proceso teisės normas.
 4. Teismas nesutapatino sandorio negaliojimo pagrindų, įtvirtintų CK 1.81 ir 6.66 straipsniuose. Teismas turi pareigą parinkti konkrečiam viešajam interesui ginti taikytiną teisės normą, kuri nebūtinai turi būti CK 6.66 straipsnis (*actio Pauliana*). Tai ir buvo pagrįstai padaryta nagrinėjamoje byloje.

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teismo jurisdikcijos nagrinėti bankroto bylą ir atskiruosius skundus, kuriais vienas kreditorius ginčija kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą

24. Įmonės bankrotu siekiama teisės aktų tvarka nustatytos įmonės nemokumo būsenos pabaigos iš įmonės turto tenkinant kreditorių reikalavimus ir užtikrinant kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyrą (Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnio 1 dalis). Bankroto proceso tikslas ir paskirtis yra per įstatyme nustatytų bankroto procedūrų vykdymą užtikrinti, kad būtų bent jau iš dalies patenkinti įrodymais pagrįsti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai ir apsaugoti bankrutuojančios įmonės interesai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2014).
25. Bankrotas yra specifinis procesas savo paskirtimi ir esme, ir kasacinis teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad bankroto bylos priskirtinos prie bylų, kuriose yra viešojo intereso. Viešojo intereso egzistavimą, *inter alia* (be kita ko), lemia tai, kad bankroto bylos iškėlimas skolininkui sukelia *erga omnes* (dėl visų, visiems) padarinius, įsiteisėjusia teismo nutartimi nustatytas įmonės nemokumo faktas sukelia teisinius padarinius ir įgyja prejudicinę galią net ir byloje nedalyvavusiems asmenims. Kadangi užbaigus bankroto bylą skolininkė yra paprastai likviduojama, bankroto bylos iškėlimas neišvengiamai daro įtaką visų įmonės kreditorių, taip pat visuomenės bei valstybės interesams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2011). Todėl bankroto procesui yra taikomas specifinis teisinis reguliavimas, nustatytas Įmonių bankroto įstatyme, kurio nuostatos yra specialiosios bendrųjų civilinio proceso normų atžvilgiu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2014; 2012 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-328/2012).
26. Įmonių bankroto įstatyme aiškiai įtvirtinta bankrutuojančios įmonės buveinės vietos apygardos teismo jurisdikcija iškelti ir nagrinėti bankroto bylą (10 straipsnio 2 dalis), taip pat, siekiant proceso ekonomiškumo ir efektyvumo, bankroto procese taikomas bankrutuojančiai įmonei pareikštų turinių reikalavimų akumuliacijai, perduodant tokias bylas bankroto bylą iškėlusiam teismui, išskyrus atvejus, kai proceso įstatymai leidžia tokias bylas nagrinėti ne bankroto bylą iškėlusiam teisme (15 straipsnio 2 dalis). Įmonių bankroto įstatymas teismui taip pat nustato pareigą tvirtinant patikrinti kreditorių reikalavimus (26 straipsnio 1 dalis), o viešasis interesas lemia teismo poreikį būti aktyviam renkant įrodymus ir aiškinantis aplinkybes tokiose bylose (CPK 179 straipsnis).
27. Įmonių bankroto įstatymu nustatytos aiškiai apibrėžtos įmonės bankroto administratoriaus teisės, pareigos bei veiklos ribos, tarp kurių ir pareiga patikrinti įmonės sandorius bei pareikšti ieškinius dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais (11 straipsnio 5 dalies 8 punktas). Įstatymas taip pat suteikia teisę bankrutuojančios įmonės kreditoriams atskiruju skundu skųsti nutartį dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo (26 straipsnio 6 dalis), taip pat ginčyti įmonės sudarytus sandorius (21 straipsnio 2 dalies 3 punktas).

28. Kreditoriaus reikalavimo patvirtinimas ar atsisakymas jį tvirtinti bankroto byloje susijęs ne tik su konkrečiu kreditoriaus teise visiškai ar iš dalies gauti savo reikalavimų patenkinimą iš bankrutuojančios įmonės turto, bet turi įtakos ir patvirtintų kreditorių reikalavimų bendrai sumai bei proporcijoms, kuriomis bus tenkinami visų kreditorių reikalavimai. Taigi kreditoriaus reikalavimo patikrinimas reikšmingas ne tik kreditoriaus reikalavimą reiškiančiam asmeniui, bet ir kitiems kreditoriams (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2011). Viešojo intereso įgyvendinimas bankroto byloje gali būti užtikrinamas tik tuo atveju, jeigu bankrutuojančios įmonės kreditoriais pripažįstami teisėtą reikalavimo teisę turintys asmenys. Priešingu atveju padidėtų bendra bankrutuojančios įmonės skolos suma ir sumažėtų kiekvieno kreditoriaus finansinių reikalavimų patenkinimo galimybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-328/2012).
29. Taigi visi kreditoriai turi teisinį suinteresuotumą išsakyti savo poziciją dėl kito kreditoriaus pareikšto reikalavimo, o kreditoriams, kurių reikalavimai didesni negu 72 Eur, suteikiama teisė skųsti nutartį, kuria patvirtintas kito kreditoriaus reikalavimas. Nuo to, ar šis reikalavimas ir kokio dydžio bus patvirtintas, priklauso kiekvieno kreditoriaus reikalavimų patenkinimo proporcija. Be to, reiškiant pagrįstus prieštaravimus dėl kitų kreditorių reikalavimo patvirtinimo bankroto byloje prisidedama prie tinkamo viešojo intereso bankroto byloje įgyvendinimo.
30. Kreditorius gali ginčyti kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą tiek nurodydamas aplinkybes, dėl kurių reikalavimas yra nepagrįstas, tiek ir ginčydamas sandorį, iš kurio kildinamas kito kreditoriaus reikalavimas. Įmonių bankroto įstatyme nėra nustatyti savarankiški sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindai, todėl kreditorius gali tai daryti visais CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, t. y. tiek specialiaisiais (pvz., remdamasis CK 6.66 straipsniu), tiek ir bendraisiais (įtvirtintais CK pirmosios knygos IV skyriuje).
31. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galiojančiu teisiniu reguliavimu kreditoriui bankroto procese suteikta teisė ginčyti teismo nutartimi patvirtintą kito kreditoriaus reikalavimą, kuri yra susijusi tiek su asmeniniu skundą teikiančio kreditoriaus interesu, tiek ir su viešojo intereso bankroto procese užtikrinimu. Tokia kreditoriaus teisė yra teisės į teisminę gynybą, kurios pobūdis ne syki apibrėžtas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje, išraiška (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 13 d. ir 2013 m. liepos 5 d. nutarimus ir juose nurodomą ankstesnę Konstitucinio Teismo jurisprudenciją; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-71-415/2016; 2011 m. gruodžio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-556/2011 ir šiose nutartyse nurodomą kasacinio teismo praktiką). Jurisdikcija nagrinėti tokį skundą suteikta bankroto bylą nagrinėjantiems teismams.
32. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kai vienas kreditorių, esant įstatymo nustatytam pagrindui (kreditoriaus reikalavimas didesnis negu 72 Eur), ginčija teismo nutartimi patvirtintą kito kreditoriaus reikalavimą (didesnį negu 72 Eur) bankroto byloje, o skundo pagrindu nurodo tai, kad sandoris, iš kurio kildinamas pastarojo kreditoriaus reikalavimas, gali būti laikomas niekiniu, ir pateikia su tuo susijusias aplinkybes, bankroto bylą nagrinėjantis teismas, dalyvaujant abiem kreditoriams ir bankrutuojančiai įmonei, atstovaujamai bankroto administratoriaus, turi pareigą aiškintis kreditoriaus nurodytas aplinkybes. Toks skundas nagrinėjamas CPK 334 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

Dėl įmonės bankroto administratoriaus pareigos ieškinius dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais reikšti arbitraže ir arbitražo proceso bei bankroto bylos nagrinėjimo proceso santykio, kreditoriui bankroto procese ginčijant kito kreditoriaus reikalavimą

33. Komercinio arbitražo įstatyme nurodyta, kad bankroto bylos iškėlimas ar kitos bankroto procedūros nedaro įtakos arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui, galimybei ginčą spręsti arbitraže ir arbitražo teismo kompetencijai spręsti ginčus (49 straipsnio 7 dalis). To paties įstatymo 49 straipsnio 9 dalyje nustatyta arbitražo, bankroto administratoriaus ir bankroto bylą nagrinėjančio teismo bendradarbiavimo tvarka tais atvejais, kai turtiniai reikalavimai arbitražinio susitarimo šaliai, kuriai iškelta bankroto byla, nagrinėjami arbitraže; nurodyta, kad arbitražas sprendimu nustato šalių tarpusavio reikalavimų dydį, o priėmus arbitražo sprendimą, bankroto bylą nagrinėjantis teismas patvirtina minėtu sprendimu nustatytus šalių tarpusavio reikalavimus.
34. Su nurodytomis Komercinio arbitražo įstatymo nuostatomis susijusios ir atitinkamos Įmonių bankroto įstatymo nuostatos. Įmonių bankroto įstatyme nurodyta, kad bankroto administratorius nepagrįstus kreditorių reikalavimus ginčija teisme arba arbitraže (11 straipsnio 5 dalies 10 punktas). Ginčai dėl tokių sandorių (reikalavimų) nagrinėjami teisme arba arbitraže vadovaujantis Komercinio arbitražo įstatymo nuostatomis tais atvejais, kai iki bankroto bylos iškėlimo šalys yra sutarusios jų nagrinėjimą perduoti arbitražui (14 straipsnio 3 dalis). Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje taip pat nustatyta, kad tais atvejais, kai kreditorių reikalavimus nustatantis arbitražo sprendimas priimtas vėliau nei įstatyme numatytas 45 dienų terminas po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, teismas tvirtina kreditorių reikalavimus kaip kreditorių sąrašo ir jų reikalavimo patikslinimą, jei tie reikalavimai nebuvo patvirtinti anksčiau.
35. Taigi, atsižvelgiant į 28–31 ir 33–34 punktus, pagal galiojančią teisinę reguliavimą sandoris, iš kurio kyla kreditoriaus finansinis reikalavimas, gali būti ginčijamas tiek bankroto bylą nagrinėjančiame teisme, tiek, kai toks reikalavimas patenka į galiojančią ir iki bankroto proceso pradžios sudarytą arbitražinį susitarimą, arbitraže.
36. Pagal nuosekliai formuojamą kasacinio teismo praktiką arbitražo jurisdikcija, skirtingai nei teismų jurisdikcija, yra grindžiama šalių susitarimu. Arbitražinis susitarimas – tai dviejų ar daugiau šalių susitarimas perduoti spręsti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius ar galinčius kilti tarp jų dėl kokių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, kurie gali būti arbitražinio nagrinėjimo dalykas (Komercinio arbitražo įstatymo 2 straipsnio 5 dalis). Šis susitarimas yra privalomas jo šalims, kurios negali vienašališkai jo keisti, taip pat pažeisti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316-687/2015; 2014 m. balandžio 27 d. nutartis Nr. 3K-3-363/2014; 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-181/2013 ir jose nurodoma kasacinio teismo praktika).
37. Arbitražo jurisdikcija pagrįsta šalių dispozityvumo ir sutarčių privalomumo principais, būtent arbitražinis susitarimas suteikia arbitražui jurisdikciją konkrečių asmenų, kurie yra tokio susitarimo saistomi, ir konkrečių arbitraže nagrinėtinų ginčų atžvilgiu. Arbitražas neįgyja ir negali įgyti jurisdikcijos, kuri jam nėra suteikta šalių susitarimu, išskyrus teismų praktikos pripažįstamus siaurus arbitražinės išlygos išplėtimo tretiesiems asmenims atvejus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-171/2014).
38. Arbitražiniam susitarimui, kaip ir kiekvienai sutarčiai, galioja bendrasis principas, kad susitarimas taikomas jo šalims, todėl arbitražinė išlyga galioja ją sudariusiems asmenims. Kitaip tariant, arbitražiniam susitarimui taikomas sutarties uždarumo principas, reiškiantis,

kad jis sukuria teises ir pareigas ją sudariusiems asmenims ir nesukuria teisių ir pareigų tretiesiems asmenims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41-690/2016; 2014 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-257/2014). Tokia kasacinio teismo formuojama praktika grindžiama sistemine Komercinio arbitražo įstatymo nuostatų ir CPK nuostatų, kuriose įtvirtinta teisė perduoti ginčo nagrinėjimą arbitražui, analize (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-171/2014; 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-316-687/2015).

39. Nei Komercinio arbitražo įstatyme, nei Įmonių bankroto įstatyme nėra nuostatų, kurios reglamentuotų bankrutuojančios įmonės kreditorių teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, kai ginčas tarp vieno kreditoriaus ir bankrutuojančios įmonės sprendžiamas arbitraže, remiantis šalių iki bankroto bylos iškėlimo sudarytu arbitražiniu susitarimu. Atsižvelgiant į sutarties uždarmo principą, kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą ketinantis ginčyti kreditorius nėra saistomas arbitražinio susitarimo, kuriame jis nedalyvauja. Įmonių bankroto įstatyme nėra nuostatų, kurios įtvirtintų specifinę kreditoriaus teisės ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą bei bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius bankroto byloje įgyvendinimo tvarką arba šią teisę ribotų tais atvejais, kai bankrutuojanti įmonė ir kitas kreditorius iki bankroto bylos iškėlimo yra sudarę arbitražinį susitarimą. Tokios individualios kreditorių teisės nepakeičia bankrutuojančios įmonės administratoriaus pareiga ginti visų kreditorių interesus (IBĮ 11 straipsnio 5 dalies 14 punktą), kadangi tokią pareigą administratorius turi tiek esant, galiojančiam bankrutuojančios įmonės ir vieno iš kreditorių arbitražiniam susitarimui, tiek jo nesant. Atsižvelgdama į teisės į teisminę gynybą pobūdį (žr. šios nutarties 31 punktą), teisėjų kolegija konstatuoja, kad kreditorius nepraranda teisės ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą net ir tais atvejais, kai, remiantis iki bankroto bylos iškėlimo sudaryta įmonės ir jos kreditoriaus sutartimi, ginčai, kilę iš šios sutarties, turi būti sprendžiami arbitražo būdu.
40. Nagrinėjamoje byloje arbitražinė išlyga įtvirtinta kasatorės ir atsakovės BUAB „Urbico“ sudarytoje teisinių paslaugų sutartyje, kurioje nurodyta, kad visi su teisinių paslaugų sutartimi, jos veikimu ir galiojimu susiję klausimai sprendžiami Vilniaus komercinio arbitražo teisme. Papildomame susitarime, kuris taip pat sudarytas tarp kasatorės ir atsakovės BUAB „Urbico“, nustatyta, kad jis yra neatsiejama teisinių paslaugų sutarties dalis. Taigi nagrinėjamoje byloje arbitražinė išlyga saisto bankrutuojančią įmonę ir konkrečią jos kreditorę.
41. Atsižvelgiant į 36–40 punktus, tuo atveju, jei ieškinį dėl kreditoriaus reikalavimo nuginkijimo (sandorio, kuriuo grindžiamas kreditoriaus reikalavimas bankroto byloje galiojimo), pirmasis reikštų BUAB „Urbico“ bankroto administratorius, jis, vadovaujantis Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 10 punktu ir 14 straipsnio 3 dalimi, dėl ginčo sprendimo privalėtų kreiptis į arbitražą, nebent kita arbitražinio susitarimo šalis, kuriai nėra iškelta bankroto byla, prašytų nagrinėti ginčą teisme (Komercinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 8 dalis).
42. Vis dėlto nagrinėjamoje byloje sprendžiamas klausimas, kaip turi būti taikomos ir aiškinamos Komercinio arbitražo ir Įmonių bankroto įstatymų nuostatos tuo atveju, kai skundą dėl kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo, pasinaudodamas jam įstatymo suteikta teise, jau yra pareiškęs kitas kreditorius, nesantis arbitražinio susitarimo šalimi.
43. Nagrinėjamoje byloje būtent kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ pirmoji pasinaudojo Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje jai suteikta teise ir ginčijo kreditorės APB „Motieka ir Audzevičius“ finansinį reikalavimą bankrutuojančiai įmonei bei prašė sandorį, kuriuo grindžiamas šis reikalavimas, pripažinti niekiniu *ex officio*. Tik pirmosios instancijos teismui išnagrinėjus ginčą ir UAB „Nordea Finance Lithuania“ kreipusis į

apeliacinės instancijos teisimą, bankroto administratorius pasinaudojo teise ginčyti tą patį sandorį tokiu pačiu pagrindu ir iš esmės tapačiais argumentais kaip ir kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“, ir tai, vadovaudamasis BUAB „Urbico“ ir APB „Motieka ir Audzevičius“ saistančia arbitražo išlyga, jis darė arbitraže.

44. Minėta, kad vienas bankroto proceso ir jame sprendžiamų klausimų ypatumų yra jo *erga omnes* sukuriama padariniai ir aiškiai reglamentuota procedūra, suteiktos teisės bankroto byloje dalyvaujantiems asmenims, tarp jų – kreditoriaus teisė atskiruoju skundu ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje ir aiški bankroto byla nagrinėjančio teismo jurisdikcija spręsti šį ginčą.
45. Firma, kaip nurodyta 31 punkte, ginčydamas vieno iš kreditorių reikalavimų pagrįstumą bankroto byloje, kreditorius veikia ne tik savo, bet ir visų kreditorių interesais. Taigi, šio ginčo apimtimi atskirąjį skundą teikiančio kreditoriaus veiksmai sutampa su bankroto administratoriaus pareiga ginti visų kreditorių interesus (Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 14 punktas). Todėl, siekiant bankroto proceso ekonomiškumo ir operatyvumo, bankroto administratorius neturėtų reikšti atskiro reikalavimo dėl to paties sandorio nuginjimo tuo pačiu pagrindu ir iš esmės tapačiais pagrindais.
46. Antra, bankrutuojančios įmonės kreditorių, nesančių arbitražinio susitarimo šalimis, galimybės dalyvauti arbitražo procese, išdėstyti savo poziciją ir taip ginti savo teises (kartu prisidedant prie visų kreditorių teisių gynimo) yra ribotos. Viena vertus, kadangi jie nėra arbitražo susitarimo šalimis, jie negali dalyvauti arbitražo procese, kita vertus, jie taip pat neturi galimybės kreiptis į teisimą dėl arbitražo sprendimo panaikinimo ar atsisakymo pripažinti jį ir leisti vykdyti Lietuvoje, nes tokia teisė suteikiama tik arbitražo šalims ir jų teisių perėmėjams (Komerčinio arbitražo įstatymo 50 straipsnio 3 dalis, CPK 811 straipsnio 3 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 27 d. nutartis Nr. 3K-3-381-915/2016, 20-34 punktai).
47. Nagrinėjamoje byloje arbitražo teismo pirmininkas netenkino UAB „Nordea Finance Lithuania“ prašymo įtraukti jos į arbitražo bylą trečiuoju asmeniu, nepareiškiančiu savarankiškų reikalavimų. Taigi, UAB „Nordea Finance Lithuania“ nebuvo suteikta teisė išdėstyti savo argumentų arbitražo procese.
48. Pripažinus, kad arbitražo sprendimas, priimtas nedalyvaujant kreditoriui, kuris, pasinaudodamas savo įstatyme įtvirtinta teise, pirmasis teisme inicijavo iš esmės analogišką ginčą, įgyja *res judicata* (CPK 182 straipsnio 2 dalis, 279 straipsnio 4 dalis) galią, būtų paneigta ginčą inicijavusio kreditoriaus įstatymu suteikta teisė. Kreditorius netektų teisės išdėstyti savo poziciją, teikti atsikirtimus, kas lemtų nepagrįstą jo teisės į teisminę gynybą ribojimą.
49. Kadangi kiekvienas arbitražiniu susitarimu nesaistomas kreditorius teisme gali ginčyti kito kreditoriaus reikalavimus bei sandorius, iš kurių tie reikalavimai kildinami, o bankrutuojančios įmonės administratorius Komerčinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 7 dalies pagrindu gali būti saistomas arbitražinio susitarimo, egzistuoja dviejų paralelinių procesų ir nesuderinamų teismo bei arbitražo sprendimų rizika. Komerčinio arbitražo įstatyme nėra nustatytas tokios rizikos išvengimo mechanizmas. Tokios rizikos išvengimas yra paliktas pačioms arbitražinio susitarimo šalims, kadangi, remiantis Komerčinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 8 dalimi, šalys, kurioms bankroto byla neiškelta, gali prašyti ginčo sprendimo ne arbitraže, o teisme.
50. Tuo atveju, kai kreditorius jau pasinaudojo Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta savo teise ginčyti kito kreditoriaus reikalavimą, tinkama visų suinteresuotų asmenų teisė į teisminę gynybą gali būti užtikrinta tik iš esmės nagrinėjant tokį ginčą teisme. Šiuo

atveju teismas yra vienintelė ginčus nagrinėjanti institucija, kurioje gali dalyvauti tiek suinteresuoti kreditoriai, tiek ir bankroto administratorius. Jei pirmasis į teismą ginčydamas kito kreditoriaus reikalavimą bankroto byloje kreipiasi kreditorius, bankroto administratorius neturėtų dėl iš esmės analogiško ginčo kreiptis į arbitražą. Šis ginčas turi būti išnagrinėtas teisme.

51. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais ir vadovaudamasi CPK 361 straipsnio 4 dalies 2 punktu, išaiškina: kai ginčas pagal vieno kreditoriaus reikalavimą dėl kito kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo ir jo dydžio jau pradėtas bankroto bylą nagrinėjančiame teisme ir ginčo pagrindu nurodomas galbūt niekinis sandoris (kurio teisėtumą teismas turi patikrinti *ex officio*), tai arbitražo, kuriame vėliau pradėtas nagrinėti ginčas dėl to paties sandorio (ne)teisėtumo, padarytos išvados nėra privalomos bankroto bylą nagrinėjančiam teismui ir jo nesaisto, ir teismas turi teisę ir pareigą spręsti ginčą neperžengdamas pareikšto reikalavimo ribų ar, esant pagrindui, šias ribas peržengti.
52. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad, UAB „Nordea Finance Lithuania“ pirmajai bankroto bylą nagrinėjančiame teisme pateikus atskirąjį skundą dėl nutartimi patvirtinto APB „Motieka ir Audzevičius“ kreditoriaus reikalavimo, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog nagrinėjant kreditoriaus atskirąjį skundą bankroto byloje jis nėra saistomas arbitražo, kuriame UAB „Nordea Finance Lithuania“ nedalyvavo, sprendimo.

Dėl sandorio prieštaravimo viešajai tvarkai

53. Viešajai tvarkai ar gerai moralei prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja, o vienašalė ar dvišalė restitucija galima, jeigu jos taikymas neprieštaruja imperatyvioms įstatymų normoms ar gerai moralei (CK 1.81 straipsnio 1 ir 3 dalys). Reikalavimą dėl niekinio sandorio teisinių pasekmių taikymo gali pareikšti bet kuris suinteresuotas asmuo, o niekinio sandorio teisinės pasekmės ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (CK 1.78 straipsnio 5 dalis).
54. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad teismui tam tikrais atvejais kyla pareiga *ex officio* patikrinti, ar pagrindas, iš kurio kildinama ginama teisė, yra tinkamas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2014). Savo iniciatyva ir nesant šalių prašymo teismas sprendžia dėl sandorio pripažinimo niekiniu tada, kai nagrinėjant bylą sandorio pripažinimas niekiniu tampa akivaizdus. Esant akivaizdžiam sandorio negaliojimo pagrindui teismui nereikia rinkti papildomų įrodymų, o pripažinęs sandorį niekiniu teismas turi taikyti atitinkamus teisinius padarinius neatsižvelgdamas į bylos šalių reikalavimus. Tik išsprendus dėl niekinio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamą teisinę taiką (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-241-611/2015; 2015 m. balandžio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-695/2015; 2013 m. spalio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-483/2013 ir jose nurodomą kasacinio teismo praktiką).
55. Teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėjamoje byloje sprendžiama dėl sandorio atitikties viešajai tvarkai, kaip ji suprantama pagal CK 1.81 straipsnį, o ne dėl galimo arbitražo sprendimo prieštaravimo viešajai tvarkai, kaip ji suprantama pagal 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo V straipsnio 2 dalies b punktą ar Komercinio arbitražo įstatymo 50 straipsnio 3 dalies 6 punktą. Taigi kasacinio teismo sprendimai bylose, kuriose sprendžiami arbitražo sprendimo panaikinimo ar užsienio

arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti klausimai, nėra tinkami precedentai ir jais negali būti vadovaujama šioje byloje.

56. Aiškinant CK 1.81 straipsnio 1 dalį kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad įstatyme neatskleistas formulotės „viešoji tvarka“ ar „gera moralė“ turinys; jis yra įvairialypis ir sietinas ne tik su atliekamais veiksmais, bet ir su tikslais bei veikslių pasekmėmis. Viešoji tvarka apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, įtvirtintus Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose. Sandorio turinys geros moralės požiūriu vertintinas pagal moralės vertybių (gėrio ir blogio, sąžiningumo ir nesąžiningumo) sampratą. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad visuomenės pagrindą sudaro teisingumas, juo turi būti grindžiami ir civilinių teisinių santykių dalyvių veiksmai, taigi ir sudaromi sandoriai. Kas yra viešoji tvarka ir gera moralė, teismas sprendžia kiekvienoje byloje vertindamas jos aplinkybes (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-51-695/2017 69-70 punktai; 2015 m. lapkričio 20 d. nutartį Nr. 3K-3-546-915/2015; 2014 m. balandžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2014 ir jose nurodomą kasacinio teismo praktiką).
57. Iš pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų byloje nustatytų faktinių aplinkybių matyti, kad 2011 m. kovo 1 d. tarp tuo metu restruktūrizuojamos bendrovės UAB „Urbico“ ir kasatorės – APB „Motieka ir Audzevičius“ buvo sudaryta neterminuota teisinių paslaugų sutartis, pagal kurią RUAB „Urbico“ įsipareigojo kasatorei už suteiktas teisines paslaugas mokėti valandinį 300 Lt (be PVM) atlyginimą. Vykdydama šią teisinių paslaugų sutartį APB „Motieka ir Audzevičius“ teikė teisines paslaugas RUAB „Urbico“ Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje Nr. 2-1851-603/2011 (Nr. 2-2539-603/2012) (toliau – Netesybų byla), kurią inicijavo RUAB „Urbico“.
58. 2011 m. lapkričio 9 d. buvo sudarytas Papildomas susitarimas, kuriuo susitarta dėl papildomo atlyginimo kasatorei už teisinių paslaugų teikimą Netesybų byloje: a) 700 000 Lt už teisines paslaugas, suteiktas iki Vilniaus apygardos teismo galutinio sprendimo; b) 1 400 000 Lt už teisines paslaugas, suteiktas nuo Vilniaus apygardos galutinio sprendimo Netesybų byloje paskelbimo iki Lietuvos apeliacinio teismo galutinio sprendimo byloje paskelbimo; c) 1 400 000 Lt už teisines paslaugas, suteiktas nuo Lietuvos apeliacinio teismo galutinio sprendimo byloje paskelbimo iki Lietuvos Aukščiausiojo Teismo galutinio sprendimo paskelbimo arba iki termino kasaciniam skundui paduoti pasibaigimo. Papildomame susitarime nurodytų sumų už suteiktas teisines paslaugas mokėjimas nebuvo susietas su Netesybų bylos rezultatu, šios sumos turėjo būti sumokėtos nepriklausomai nuo bylos baigties, todėl jos nelaikytinos sėkmės mokesčiu. Šių sumų mokėjimas taip pat nėra siejamas su minėtoje byloje RUAB „Urbico“ suteiktų teisinių paslaugų apimtimi, nes teisinės paslaugos vis dar buvo apmokamos pagal valandinį teisinių paslaugų sutarties įkainį. Papildomas susitarimas nėra siejamas ir su suteiktų teisinių paslaugų kokybe.
59. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad Papildomas susitarimas buvo sudarytas ne iš karto sudarius teisinių paslaugų sutartį, o praėjus daugiau nei aštuoniems mėnesiams nuo teisinių paslaugų sutarties sudarymo, kai nemaža dalis teisinių paslaugų pirmosios instancijos teisme jau buvo suteikta. Taigi teisinės paslaugos RUAB „Urbico“ Netesybų byloje jau buvo teikiamos.
60. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimais taip pat nustatyta, kad 2009 m. lapkričio 11 d. UAB „Urbico“ buvo iškelta restruktūrizavimo byla.
61. Įmonės restruktūrizavimo proceso tikslas – sudaryti sąlygas išsaugoti ir plėtoti įmonės, kuri turi laikinų finansinių sunkumų, veiklą, sumokėti skolas, atkurti mokumą ir išvengti bankroto (Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalis). Visos restruktūrizavimo metu įgyvendinamos priemonės (techninės, ekonominės, organizacinės ir

kitos) turi būti nukreiptos šiam tikslui siekti, t. y. sumokėti įmonės skolas kreditoriams ir atkurti įmonės mokumą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-550-687/2015; 2011 m. lapkričio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-429/2011). Restruktūrizavimo proceso esmė ir paskirtis lemia, kad restruktūrizuojama įmonė turi ne tik įgyvendinti priemones, būtinas jos mokumui atkurti ir kreditorių interesams patenkinti, bet ir nesudaryti sandorių ir neatlikti kitų veiksmų, kurie galėtų pabloginti įmonės ir jos kreditorių padėtį. Apeliacinės instancijos teismo nutartyje nurodyta, kad sudarant Papildomą susitarimą RUAB „Urbico“ finansinė padėtis jau buvo itin sudėtinga (Vilniaus apygardos teismo 2010 m. gegužės 11 d. nutartimi patvirtinti kreditorių finansiniai reikalavimai sudarė 89 471 798,84 Lt), todėl sudarydamos susitarimą, kurio pagrindinė paskirtis – padidinti valandinį teisinių paslaugų sutartyje nurodytą įkainį, šalys privalėjo suprasti, kad šis susitarimas neatitinka restruktūrizuojamos įmonės ir jos kreditorių interesų, o kasatorė, sudarydama tokio pobūdžio sandorį su restruktūrizuojamu asmeniu, privalėjo įvertinti riziką, kad RUAB „Urbico“ iškelus bankroto bylą šio sandorio pagrindu pareikštas kreditoriaus reikalavimas gali būti nugincytas.

62. Atsižvelgiant į 57–61 punktuose išdėstytas aplinkybes, o ypač į tai, kad sudarant Papildomą susitarimą BUAB „Urbico“ jau turėjo finansinių sunkumų ir buvo restruktūrizuojama, taip pat į Papildomame susitarime nurodytų sumų dydį, į tai, kad jų mokėjimas nebuvo susietas su Netesybų bylos rezultatu, o teisines paslaugas kasatorė RUAB „Urbico“ teikė pagal teisinių paslaugų sutartį, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nurodytomis aplinkybėmis nagrinėjamoje byloje sudarytas Papildomas susitarimas akivaizdžiai prieštarauja teisingumo principui, viešajai tvarkai ir gerai moralei, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai Papildomą susitarimą *ex officio* laikė niekiniu ir negaliojančiu nuo jo sudarymo momento.

Dėl kasatorės informavimo apie teismo ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas ir jos teisės į apeliaciją

63. Kasaciniame skunde taip pat nurodyta, kad apeliacinės instancijos teismas nesivadovavo naujausia kasacinio teismo praktika, todėl kasatorė nebuvo tinkamai informuota apie ketinimo išeiti už apeliacinio skundo ribų apimtį, jai nebuvo žinomi visi pagrindai, kuriais apeliacinės instancijos teismas tikrins Papildomo susitarimo galiojimą. Kasatorės vertinimu, išėjimas už apeliacinio skundo ribų lėmė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą teismą pažeidimą, jos vertinimu apeliacinės instancijos teisme buvo nagrinėjamos naujos faktinės aplinkybės, o kasacinis skundas nėra adekvatus jos teisių gynimo būdas, nes jame netiriami fakto klausimai.
64. Teisėjų kolegija su šiais kasatorės teiginiais nesutinka.
65. Pirma, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodyta, kad CPK 320 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas principas, jog apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, nėra absoliutus, yra šio principo išimčių. Vienas iš atvejų, kai apeliacinės instancijos teismas ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas, – siekis apginti viešąjį interesą. Kai teismas *ex officio* peržengia ginčo ribas, savo aktyvaus procesinio elgesio priežastis jis turi pagrįsti, motyvuoti, tinkamai ir iš anksto apie tai informuoti proceso šalis, priimdamas rašytinę arba žodinę nutartį (CPK 290 straipsnis), suteikti joms galimybę pateikti savo poziciją. Apeliacinės instancijos teismas turi pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, nurodyti nagrinėjimo, peržengus apeliacinio skundo ribas, teisinį pagrindą, suteikti teisę byloje dalyvaujantiems asmenims dėl to visa apimtimi pasisakyti (raštu arba žodžiu) (žr., pvz.,

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 1 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-311-415/2016 20, 22–29 punktai).

66. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. liepos 17 d. nutartyje, kuria šalys informuotos apie teismo ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų, nurodyta, kad iš atskirojo skundo motyvų matyti, jog kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ prašo teismo *ex officio* pripažinti Papildomą susitarimą niekiniu ir negaliojančiu *ab initio* (nuo pradžios) ir taikyti restituciją, pateikta nuoroda į straipsnius, kurių pagrindu teismas ketina vertinti Papildomo susitarimo galiojimą, pasiūlyta byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti teismui paaiškinimus ir kitus duomenis dėl Papildomo susitarimo (ne)teisėtumo ir restitucijos taikymo, suteiktas pakankamas laikas paaiškinimams ir duomenims pateikti, o dalyvaujantys byloje asmenys šia galimybe pasinaudojo.
67. Atsižvelgdama į šios nutarties 65–66 punktus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepažeidė pareigos informuoti byloje dalyvaujančius asmenis apie ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų, suteikė jiems realią galimybę pasisakyti dėl klausimų, kuriuos ketino nagrinėti.
68. Antra, Iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos dėl teisės į teisingą teismą matyti, kad Konvencijos 6 straipsnio požiūriu gali kilti Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimo pavojus, kai teismai, nagrinėdami bylas, priima siurprizinius sprendimus tiek įrodymų tyrimo ir vertinimo, tiek teisės taikymo aspektu. Pagal Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo koncepciją šalys turi teisę į rungtynišką procesą, reiškiančią, kad jos privalo turėti galimybę ne tik pateikti įrodymus savo reikalavimams pagrįsti, bet taip pat teisę žinoti ir komentuoti visus įrodymus ar pastabas, pateiktus siekiant paveikti teismo sprendimą (žr. 1997 m. vasario 18 d. sprendimo byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 18990/91, 24 punktą; 2001 m. gegužės 31 d. sprendimo byloje *K. S. prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 29346/95, 21 punktą; 2014 m. kovo 3 d. sprendimo byloje *Duraliyski prieš Bulgariją*, pareiškimo Nr. 45519/06, 30 punktą; kt). Taigi pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (rungimosi principo) žmogaus teisių apsaugos požiūriu gali būti svarbu tai, ar proceso šaliai buvo suteikta galimybė pateikti argumentus dėl teisinio aspekto, turėjusio esminę reikšmę bylos rezultatui (žr., pvz., 2005 m. spalio 13 d. sprendimo byloje *Clinique des Acacias and Others prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 65399/01, 65406/01, 65405/01 ir 65407/01, 38 punktą; 2006 m. vasario 16 d. sprendimo byloje *Prikyan and Angelova*, pareiškimo Nr. 44624/98, 42 punktą ir kt.). Vis dėlto, Konvencijos prasme analizuojant teisės į teisingą teismo procesą užtikrinimą, vertinama proceso, įskaitant ir apeliacinius procesus, visuma, o vėlesnis peržiūros procesas gali iš esmės ištaisyti proceso trūkumus (žr., pvz., *mutatis mutandis* (su būtiniais) atitinkamais pakeitimais) 2011 m. birželio 18 d. sprendimą dėl peticijos priimtumo byloje *Amirov prieš Azerbaidžaną*, pareiškimo Nr. 25512/06).
69. Minėta, kad išėjęs už apeliacinio skundo ribų apeliacinės instancijos teismas suteikė šalims galimybę pateikti argumentus dėl Papildomo susitarimo atitikties viešajai tvarkai (CPK 12 straipsnis). Papildomo susitarimo galiojimo vertinimą apeliacinės instancijos teismas atliko ne naujų ir iki tol dalyvaujantiems byloje asmenims nežinomų teisinių pagrindų ar faktų kontekste, bet įvertino dalyvaujantiems byloje asmenims žinomų faktų ir aplinkybių, dėl kurių šalys pasisakė tiek pirmosios instancijos teisme, tiek pasikeisdamos papildomais paaiškinimais apeliacinėje instancijoje, atitiktį viešajai tvarkai.
70. Be to, teisėjų kolegijos vertinimu, skirtingai nei teigia kasatorė, nagrinėjamoje byloje jos teisės į teisminę gynybą esmė yra ne nustatytų faktinių aplinkybių, susijusių su Papildomo susitarimo sudarymu ir vykdymu, patikrinimas, o teisės klausimas, ar pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytos aplinkybės vertintinos kaip Papildomo susitarimo

prieštaravimas viešajai tvarkai, t. y. iš esmės viešosios tvarkos sampratos pagal CK 1.81 straipsnį klausimas, todėl kasacinis skundas taip pat yra adekvatus kasatorės teisių gynybos būdas.

71. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje buvo užtikrinta šalių teisė į teisingą teisminę gynybą, o apeliacinės instancijos teismas nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos dėl pareigos informuoti byloje dalyvaujančius asmenis apie ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų.
72. Kiti kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį argumentai vertintini kaip neturintys reikšmės vienodos teismų praktikos formavimui bei apskųstos teismo nutarties teisėtumui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
73. Teisėjų kolegija, remdamasi pateiktais argumentais ir išaiškinimais, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas priėmė iš esmės teisingą sprendimą, jį naikinti kasacinio skundo argumentais nėra teisinio pagrindo (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis), todėl jis paliktinas galioti šioje nutartyje išdėstytais motyvais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

74. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos (CPK 93 straipsnio 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis). Kasacinio skundo netenkinant, kasatorės APB „Motieka ir Audzevičius“ turėtos bylinėjimosi išlaidos jai neatlygintinos.
75. Kreditorė UAB „Nordea Finance Lithuania“ prašo priteisti 1815 Eur išlaidų advokato pagalbai, patirtų rengiant atsiliepimą į kasacinį skundą, atlyginimą, pateikė šias išlaidas patvirtinančius dokumentus. Prašoma priteisti suma viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija) 7, 8.14 punktuose nustatytą dydį, todėl kreditoriui iš kasatorės priteistina patirtų atstovavimo išlaidų suma mažintina iki 1271,60 Eur (1,7 x 748 Eur – 2016 m. pirmojo ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių)).
76. Atsakovė BUAB „Urbico“ prašo priteisti 500 Eur išlaidų advokato pagalbai, patirtų rengiant atsiliepimą į kasacinį skundą, atlyginimą, pateikė šias išlaidas patvirtinančius dokumentus. Prašoma priteisti suma neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija) 7, 8.14 punktuose nustatyto dydžio, todėl atsakovei iš kasatorės priteistina visa prašomų atlyginti patirtų atstovavimo išlaidų suma, t. y. 500 Eur.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 15 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti kreditoriui UAB „Nordea Finance Lithuania“ (j. a. k. 111667277) iš APB „Motieka ir Audzevičius“ (j. a. k. 302594113) 1271,60 Eur (vieną tūkstantį du šimtus septyniasdešimt vieną Eur 60 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti atsakovei BUAB „Urbico“ (j. a. k. 120094467) iš APB „Motieka ir Audzevičius“ (j. a. k. 302594113) 500 (penkis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukavinienė

Rimvydas Norkus

Algis Norkūnas

Sigita Rudėnaitė

Gediminas Sagatys

Antanas Simniškis

Vincas Verseckas